

Transparency International Sverige

2012-06-04

Korruption i kommuner och landsting – experters råd

Korruptionshärvor med anknytning till kommuner och landsting har uppmärksammats allt mer under senare tid. Ingen känner till omfattningen, men mycket tyder på att vi har att göra med ett allvarligt problem. Det ras i förtroende som lokalpolitiska korruptionsfall orsakar skadar svenska medborgares tillit till institutioner som ansvarar för så viktiga inslag i livet som skola, äldreomsorg och stadsplanering.

Offentligt anställd personal måste i alla skeden sträva efter opartiskhet och motstå alla former av otillbörlig påverkan.

I en rapport som kommer ut i dag diskuterar Transparency International Sverige (TI Sverige) problemet och lämnar rekommendationer om vad som bör göras. Rapporten riktar över tjugo rekommendationer till bland andra riksdagen, regeringen och kommun- och landstingspolitiker.

Betydelsen av normer

Korruption har ofta att göra med normsystem. Sammanhållna homogena grupper skapar en egen kultur och egna uppfattningar om vad som är ett acceptabelt beteende. Ingen vågar säga ifrån.

För att hindra uppkomsten av sådana grupper bör politiker, tjänstemän och medborgare fortlöpande föra en öppen diskussion om korruption som engagerar så många som möjligt.

Vidare bör kommunledningarna arbeta för ett tydligt normsystem inom kommunen – även för sådan verksamhet som drivs i bolagsform. Dessutom bör alla kommunalt anställda få utbildning som gör att de lättare kan känna igen och agera mot korruption. Endast då kan en medarbetare agera mot det hon eller han känner igen som korrupt beteende.

Kontroll och ansvarsutkrävande

TI Sverige ser tecken som tyder på ett mera generellt systemfel när det gäller kontroll och ansvarsutkrävande inom den kommunala sektorn. Flera av rekommendationerna gäller dessa frågor.

Det finns brister i den kommunala revisionens sätt att fungera. En orsak är på en del håll bristande resurser, kanske beroende på ointresse för en effektiv revision. Vidare förmår inte alltid de politiskt tillsatta revisorerna att frigöra sig från sin partiloyalitet. Detta påverkar revisorernas självständighet och opartiskhet, två egenskaper av yttersta vikt när verksamheter ska kontrolleras av en oberoende part.

Systemet bör vara utformat så att de inte ens kan misstänkas för partipolitisk partiskhet. TI Sverige anser att det bästa skulle vara att lägga ansvaret för den kommunala revisionen på ett organ som är fristående från kommunen.

Internrevision är ett utomordentligt värdefullt redskap för att tidigt upptäcka oegentligheter, med även för ansvarsutkrävande i efterhand. Det finns mycket som tyder på att kommunernas och landstingens ledningar inte använder de möjligheter som en effektiv internrevision innebär. De bör alltså satsa mer på en fortlöpande intern granskning.

Den kommunala självstyrelsen

Den kommunala självstyrelsen, som ger stor frihet åt kommunerna och dess ledning, är ett omistligt inslag i vår demokrati. Men den medför också risker för maktmissbruk.

Det finns ett tabu kring att diskutera denna fråga, vilket är olyckligt. I stället bör politiker initiera och uppmuntra ett öppet samtalsklimat kring den. TI Sverige är medveten om att frågan är kontroversiell men anser att den kommunala självstyrelsen bör reformeras så att den blir bättre anpassad till dagens samhälle.

Mellan systemen för kontroll och ansvarsutkrävande och den kommunala självstyrelsen finns det ett samband. Reformen som TI Sverige särskilt efterlyser är sådana som kan förbättra förutsättningarna för kontroll och ansvarsutkrävande. Kommunalt självstyre kan aldrig innebära att en kommun kan välja att agera i strid med gällande lagar.

Insyn i kommunernas och landstingens verksamhet

En förutsättning för att kommuner och landsting ska kunna granskas kritiskt är transparens. Alla ska kunna se vad som händer inom de kommunala förvaltningarna. Därför bör lagstiftaren ställa tydliga krav på transparens i den kommunala verksamheten, även den som utförs av bolag, vare sig dessa är kommunala eller privatägda. Grundtanken bör vara att offentlighetsprincipen följer skattemedlen. Lagen bör alltså ändras så att offentlighetsprincipen blir tillämplig på exempelvis vårdföretag som finansieras med skattemedel.

Domstolstrots

Det kan verka självklart att kommuner och landsting inte ska kunna kringgå domstolsavgöranden utan att drabbas av någon form av sanktion. Men så är det inte. Detta är inte acceptabelt utan riksdagen och regeringen bör tydligt markera att domstolstrots inte är acceptabelt och införa ett system med kännbara sanktioner.

Offentlig upphandling – ett riskområde

Offentlig upphandling är ett riskområde när det gäller korruption. Lagstiftningen är komplicerad. Den är också den minst populära lagen bland många politiker för att de anser att den minskar deras handlingsutrymme. Men den är viktig, bland annat i syftet att komma åt oegentligheter. Det är alltså angeläget att den tillämpas riktigt, till gagn för alla medborgare. Därför bör man satsa på ökade kunskaper om offentlig upphandling.

Kommunernas och landstingens verksamhet påverkar varje medborgare och betyder mycket för samhället rent ekonomiskt. Sveriges medborgare måste kunna lita på att verksamheten bedrivs på det sätt som är bäst för samhället i stort.

Rapporten kan laddas ned på TI Sveriges hemsida www.transparency-se.org,

Anna-Karin Lundin,
vice ordförande, Transparency International Sverige